

УДК 159.923.5:378.011.3

DOI <https://doi.org/10.26661/2310-4368/2024-4-2>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Житник Н. В.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарної підготовки та психології

Західнодонбаський інститут

Міжрегіональної Академії управління персоналом

вул. Дніпровська, 400/1, Павлоград, Дніпропетровська область, Україна

orcid.org/0009-0000-9050-5827

zhitnick@ukr.net

Кучинова Н. М.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарної підготовки та психології

Західнодонбаський інститут

Міжрегіональної Академії управління персоналом

вул. Дніпровська, 400/1, Павлоград, Дніпропетровська область, Україна

orcid.org/0000-0003-1461-9157

nataliya-kuchinova@ukr.net

Ключові слова: освітнє середовище, мотивація навчальної діяльності, пізнавальний інтерес, практична підготовка, психолого-педагогічний вплив, психологічний супровід, мотиваційне забезпечення, креативна особистість, самоорганізація, саморозвиток.

У статті представлено психолого-педагогічні чинники професійного становлення студентів-психологів в умовах регіонального закладу вищої освіти. З'ясовано вплив на становлення майбутніх фахівців освітнього середовища. Визначено, що освітнє середовище закладу вищої освіти у регіональному вимірі як сукупність організаційних та психолого-педагогічних умов націлене на успішне професійне становлення майбутніх фахівців, їх розвиток та самореалізацію. Виявлено зовнішні та внутрішні чинники впливу на освітнє середовище становлення майбутніх психологів за допомогою експертної оцінки стейкхолдерів, науково-педагогічних працівників, студентів. До зовнішніх чинників віднесено: соціальні і демографічні зміни в суспільстві, взаємодію з громадськими організаціями, залучення стейкхолдерів до оновлення освітніх програм, співпрацю з вітчизняними академічними колами, вивчення міжнародного досвіду підготовки сучасних психологів. Внутрішніми чинниками визначено: психологічний супровід професійної підготовки, мотиваційне забезпечення навчальної діяльності, характер педагогічного спілкування, залучення до викладацької діяльності провідних фахівців-практиків, актуальну практичну підготовку. Побудовано модель освітнього середовища, яке сприяє успішному професійному становленню студентів-психологів. Розкрито мету та завдання інтегрованого курсу «Самоорганізація та саморозвиток», які полягають у: з'ясуванні студентом моделі майбутньої професійної діяльності; об'єктивній самооцінці студентом власних професійних і особистісних якостей; позитивній самомотивації студента до професійної підготовки; професійному спілкуванні майбутніх фахівців із носіями професійної культури та майстерності; професійному середовищі, у якому студент може проявити особистісні якості, професійні компетентності. Висвітлено основну мету та завдання спецкурсу «Креативна особистість», а саме: формування у студентів теоретичних уявлень про креативність, складники

креативного мислення, технології креативної діяльності; усвідомлення значущості креативного мислення у структурі діяльності психолога та усвідомлення себе як креативної особистості; оволодіння прийомами творчої дії; формування мотиваційної установки на подальший розвиток креативності. Підкреслено велике значення психологічного супроводу як комплексу психологічних заходів, спрямованих на формування психологічної культури та професійного розвитку здобувачів вищої освіти. Зазначено вагомий вплив мотиваційного забезпечення на результати навчальної діяльності майбутніх фахівців. Представлено шляхи підвищення пізнавального інтересу студентів до вивчення фахових дисциплін, підходи до організації практичної підготовки та роль культури педагогічного спілкування у професійному становленні майбутніх психологів.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FACTORS OF THE PROFESSIONAL FORMATION OF PSYCHOLOGY STUDENTS

Zhytnyk N. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Socio-Humanitarian Training and Psychology
Western Donbas Institute
of the Interregional Academy of Personnel Management
Dniprovska str., 400/1, Pavlograd, Dnipropetrovsk region, Ukraine
orcid.org/0009-0000-9050-5827
zhitnick@ukr.net*

Kuchynova N. M.

*Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor at the Department of Socio-Humanitarian Training and Psychology
Western Donbas Institute
of the Interregional Academy of Personnel Management
Dniprovska str., 400/1, Pavlograd, Dnipropetrovsk region, Ukraine
orcid.org/0000-0003-1461-9157
nataliya-kuchinova@ukr.net*

Key words: *educational environment, motivation of learning activities, cognitive interest, practical training, psychological and pedagogical influence, psychological follow-up, motivational support, creative personality, self-organization, self-development.*

The article presents the psychological and pedagogical factors of professional formation of psychology students in a regional higher education institution. The influence of the educational environment on the formation of future specialists is determined. It is analyzed the educational environment of a regional higher education institution as a set of organizational and psychological-pedagogical conditions, the creation of which aims at the successful professional becoming of future specialists, their development, and self-fulfillment. The authors identify external and internal factors affecting the educational environment of future psychologists' formation via expert assessment of stakeholders, academic staff, and students. The external factors are social and demographic changes in society, interaction with non-governmental organizations, involvement of stakeholders in updating educational programs, cooperation with domestic academic circles, and the study of international experience in training modern psychologists. The internal factors comprise psychological follow-up of professional training, motivational support of educational activities, the nature of academic communication, involvement of leading practitioners in teaching activities, and relevant practical training. A model of an educational environment that would contribute to the successful professional development

of psychology students is built. The authors render the purpose and objectives of the integrated course “Self-Organization and Self-Development” which involve clarifying a model of future professional activity by a student; objective self-assessment of the student’s own professional and personal qualities; student’s positive self-motivation for professional training; professional communication of future specialists with carriers of professional culture and expertise; a professional environment where students can demonstrate personal qualities and professional competencies. The primary goal and objectives of the course “Creative Personality” are as follows: development of students’ theoretical ideas about creativity, components of creative thinking, technologies of creative activity; awareness of the importance of creative thinking in the structure of a psychologist’s activity, and self-perception as a creative person; mastering the techniques of creative action; forming a motivational attitude for further development of creativity. The importance of psychological follow-up as a complex of psychological measures aimed at forming a psychological culture and professional development of students is emphasized. A major impact of motivational support on the outcomes of educational activities of future specialists is noted. The authors present ways to increase students’ cognitive interest in studying majors, approaches to organizing practical training, and the role of the culture of academic communication in the professional development of future psychologists.

Постановка проблеми. Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх фахівців є важливим стратегічним завданням вітчизняної вищої школи, яке зумовлене вимогами сьогодення до розвитку людських ресурсів, здатних відновлювати українське суспільство, розвивати його відповідно до інтеграційних процесів у європейський простір та провідних світових практик соціального розвитку. Сучасні наука і практика визначають якість освіти як багатогранну модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього середовища, у якому відбувається її формування. Найважливішим складником досліджень проблеми якості освіти є визначення психолого-педагогічних чинників професійного становлення студентів у закладі вищої освіти. Рівень професійного становлення майбутніх фахівців відображає ставлення студента до професії, забезпечує розвиток його професійних компетенцій, прагнення до професійної самореалізації. Особливої уваги науковців набуває професійна підготовка студентів-психологів, яких потребує наше суспільство через травматизацію всіх верств населення у зв’язку з воєнним станом та наслідками перенесених психологічних травм.

Різні аспекти професійної діяльності та професійного становлення майбутніх психологів досліджено в роботах О.Т. Горіної [5], О.М. Кокун [11], Н.М. Макаренко [14], Н.І. Пов’якель [16], Н.Ф. Шевченко [18] та інших науковців. Психолого-педагогічні чинники впливу на професійне становлення фахівців різних сфер діяльності висвітлено у дослідженнях М.В. Братко [2], В.Є. Виноградової [3], І.М. Габи [4], С.І. Заболотької [8] та інших учених.

Мета статті – визначити і розкрити психолого-педагогічні чинники професійного становлення студентів-психологів в умовах регіонального закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури та практичний досвід підготовки фахівців в умовах регіонального закладу вищої освіти дав змогу визначити вплив освітнього середовища на професійне становлення майбутніх психологів. Дослідження психолого-педагогічних чинників професійного становлення майбутніх психологів ми здійснили на базі Західнодонбаського інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом.

Різні підходи і погляди на феномен освітнього середовища свідчать про те, що зміст цього поняття не можна вважати однозначно визначеним і сталим. Значна частина дослідників розглядає освітнє середовище як систему впливів і умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, які містяться у соціальному і просторово-предметному оточенні [2; 4; 7; 15; 20]. На думку В. Ортинського, освітнє середовище являє собою «сферу життєдіяльності особистості студента, яка постійно розширюється та містить низку опосередкованих культурою зв’язків із навколишнім світом» [15, с. 102]. Дослідник пов’язує освітнє середовище із цілісністю спеціально організованих педагогічних умов розвитку особистості майбутнього фахівця. У дослідженнях М. Братко освітнє середовище представлено як багатосуб’єктне та багатопредметне системне утворення, що цілеспрямовано впливає на професійно-особистісний розвиток майбутнього фахівця, забезпечуючи його готовність до про-

фесійної діяльності та продовження навчання, успішного виконання соціальних ролей та самореалізації у процесі життєдіяльності [2, с. 71].

На підставі узагальнення поглядів дослідників можемо визначити освітнє середовище закладу вищої освіти у регіональному вимірі як сукупність організаційних та психолого-педагогічних умов, створення яких націлене на успішне професійне становлення майбутніх фахівців, їх розвиток та самореалізацію. Із цього погляду освітнє середовище виступає не лише умовою, а й засобом навчання і виховання [6, с. 12].

Для виявлення зовнішніх і внутрішніх чинників впливу на формування освітнього середовища становлення студентів-психологів в умовах регіонального закладу вищої освіти ми залучили результати опитування студентів, викладачів та стейкхолдерів.

Групу експертів впливу зовнішніх чинників становили стейкхолдери та науково-педагогічні працівники кафедри психології інституту (28 осіб). Результати дослідження ми розмістили на рис. 1.

Узагальнюючи думку експертів, до зовнішніх чинників впливу на освітнє середовище професійного становлення студентів-психологів, віднесено: соціальні і демографічні зміни в суспільстві (75%), взаємодію з громадськими організаціями (61%), залучення стейкхолдерів до оновлення освітніх програм (82%), співпрацю з вітчизняними академічними колами (68%), вивчення міжнародного досвіду підготовки сучасних психологів (64%).

До визначення внутрішніх чинників впливу на створення сприятливого освітнього середовища підготовки майбутніх психологів були залучені студенти спеціальності «Психологія» та викладачі

кафедри (42 особи). На рис. 2 представлено думку експертів щодо значущості внутрішніх чинників.

Отримані дані показали, що до внутрішніх чинників слід віднести: психологічний супровід професійної підготовки (62%), мотиваційне забезпечення навчальної діяльності (67%), характер педагогічного спілкування (76%), залучення до викладацької діяльності провідних фахівців-практиків (60%), актуальну практичну підготовку (90%).

Результати експертного оцінювання дали нам змогу побудувати модель освітнього середовища, яке сприяє успішному професійному становленню студентів-психологів (рис. 3).

У статті вважаємо доцільним розкрити сутність основних внутрішніх чинників впливу на професійне становлення студентів-психологів.

Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем дає нам можливість увести за рахунок вибіркової компоненти інтегрований курс «Самоорганізація та саморозвиток», який сприяє професійному становленню студентів. А саме: з'ясування студентом моделі майбутньої професійної діяльності; об'єктивна самооцінка студентом власних професійних і особистісних якостей, необхідних для успішної професійної діяльності (рефлексія); позитивна самомотивація студента до професійної підготовки; професійне спілкування майбутніх фахівців із носіями професійної культури та майстерності; професійне середовище, у якому студент може проявити особистісні якості, професійні компетентності.

Інтегрований курс включає такі модулі: основи самостійної навчальної діяльності, тренінги із самопізнання та тайм-менеджменту (1-й курс);

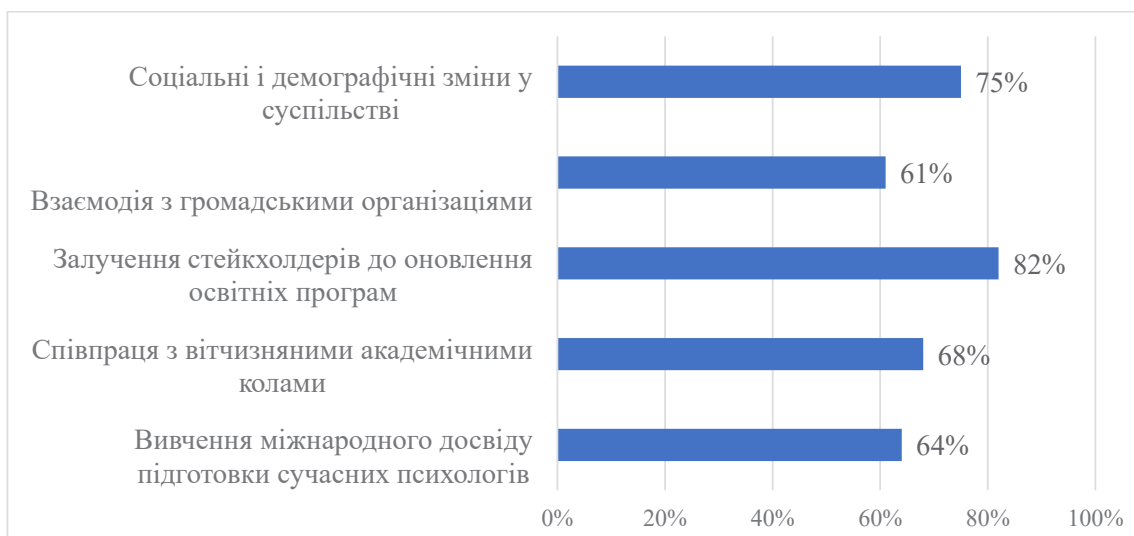

Рис. 1. Результати опитування експертів щодо зовнішніх чинників впливу на освітнє середовище

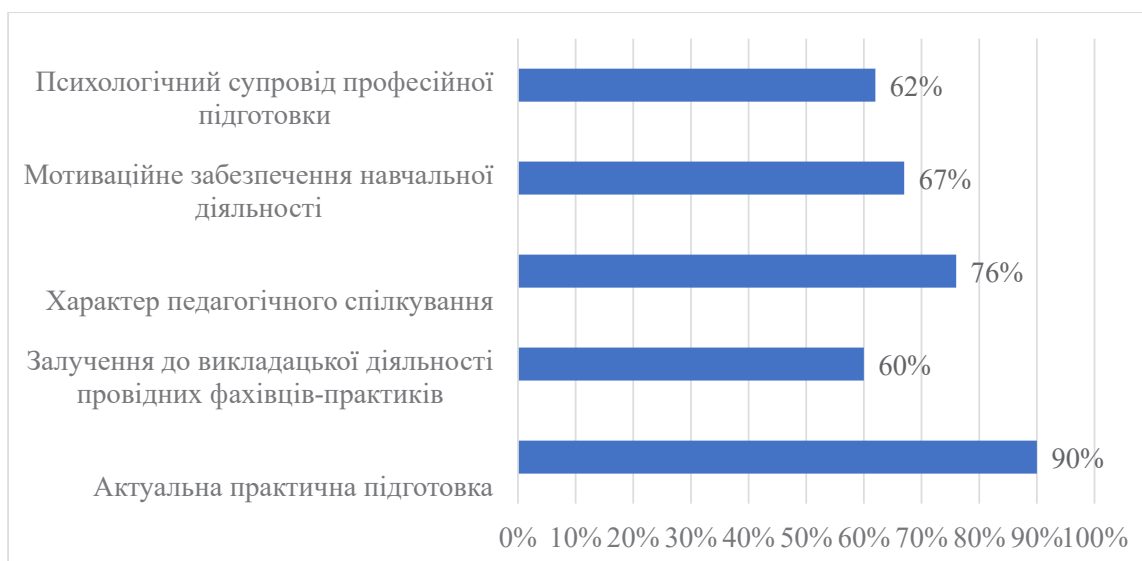

Рис. 2. Результати опитування експертів щодо внутрішніх чинників впливу на освітнє середовище

соціально-психологічний тренінг із розвитку комунікативної компетентності (2-й курс); організація науково-дослідної роботи студентів (3-й курс); складники професійного успіху сучасного психолога (4-й курс). Основним завданням цього курсу є формування у студентів умінь управляти своєю навчальною та професійною діяльністю з метою раціонального використання своїх ресурсів, розвитку працездатності, придбання необхідних компетенцій.

Також вважаємо доцільним упровадження у професійну підготовку студентів-психологів знань про креативність, креативне мислення та технології розвитку креативності особистості, що зумовлено вимогами до професійної діяльності. Широке коло розв'язуваних проблем, різні категорії людей, з якими доводиться працювати, розмаїття сфер застосування своїх можливостей зумовлюють потребу в оволодінні психологами певним набором креативних технологій, які дадуть змогу найбільш ефективно реалізовувати професійні завдання.

Метою курсу є здійснення цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу на розвиток креативного мислення студентів-психологів у процесі навчальної діяльності.

Завдання спецкурсу «Креативна особистість»: формування у студентів теоретичних уявлень про креативність, складники креативного мислення, технології креативної діяльності; усвідомлення значущості креативного мислення у структурі діяльності психолога та усвідомлення себе як креативної особистості; оволодіння прийомами творчої дії та застосування на практиці креативних технологій для найбільш оптимального вирішення

професійних завдань; формування мотиваційної установки на подальший розвиток креативності.

Програма містить такі модулі: «Розвиток мотивації досягнення», «Розвиток когнітивно-дивергентного мислення», «Розвиток комунікативних компетентностей», «Розвиток емоційного інтелекту» [19, с. 135–136].

Важливим внутрішнім чинником впливу на освітнє середовище професійного становлення студентів-психологів визначено психологічний супровід навчальної діяльності, який розглядаємо як комплекс психологічних заходів, спрямованих на формування психологічної культури майбутніх фахівців, визначення і корекцію індивідуально-психологічних особливостей особистості з метою підвищення працездатності та успішного професійного становлення.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає нам можливість виділити напрями психологічного супроводу професійної підготовки студентів-психологів:

- вивчення соціально-психологічного клімату і міжособистісних стосунків в академічних групах як перших професійних колективах, розроблення заходів щодо їх поліпшення;
- психологічний аналіз мотивації навчальної діяльності студентів;
- розроблення рекомендацій викладацькому складу для здійснення індивідуально-особистісного підходу;
- проведення соціально-психологічних тренінгів із метою розвитку у студентів комунікативної компетентності, умінь управляти конфліктами, навичок самопрезентації, роботи в команді, творчих і організаторських здібностей;

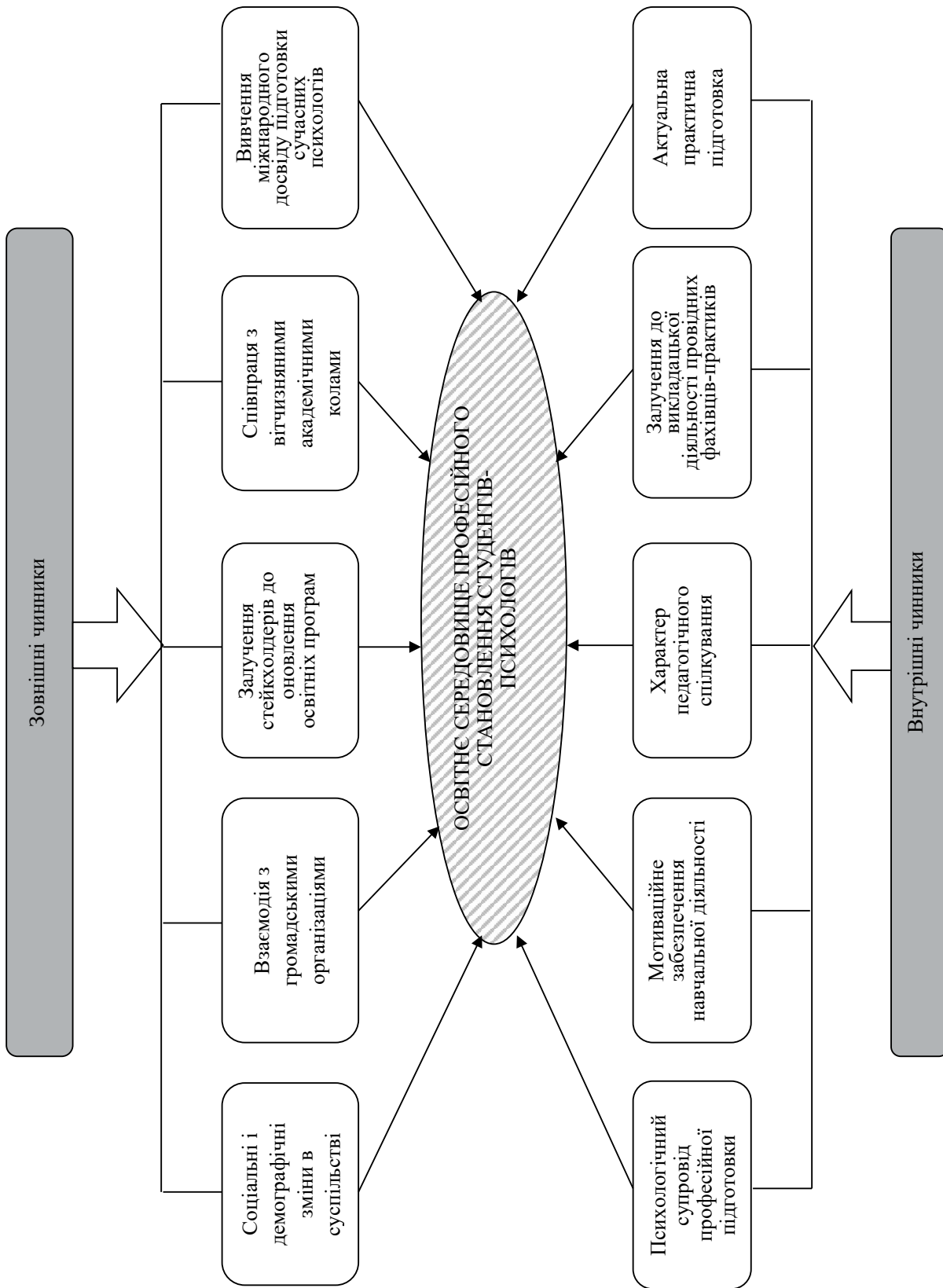

Рис. 3. Модель чинників професійного становлення студентів-психологів

– проведення заходів психологічної діагностики та консультування з метою надання індивідуальної допомоги студентам в адаптації до навчання, міжособистісних стосунках, саморегуляції, невдачах особистого характеру, стресових станах, підвищенні працездатності.

У кожному із цих напрямів необхідне розроблення відповідного інструментарію з урахуванням особливостей академічних груп, віку студентів різних курсів, індивідуальних особливостей здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників.

До основних умов успішного психологічного супроводу професійної підготовки студентів можна віднести:

- усвідомлення і розуміння усіма учасниками навчального процесу ролі і значення психологічної підтримки професійного становлення майбутніх фахівців;
- організаційне забезпечення діяльності психологічної служби;
- методичне забезпечення роботи тренінгових груп, індивідуального консультування, діагностики та корекції поведінки учасників навчального процесу;
- здійснення моніторингу професійного та особистісного зростання майбутніх фахівців;
- проведення психологічних семінарів для науково-педагогічних кадрів за актуальними питаннями психології вищої школи [13; 21].

З'ясовано, що професійне становлення фахівців значною мірою залежить від відповідальності учасників навчально-виховного процесу за результати діяльності. Відомо, що результативність дій людини на 20–30% залежить від її інтелекту і на 70–80% – від мотивів. Розглядаючи актуальність питання мотивації навчальної діяльності студента, І.С. Скоропад зазначає: «Незаперечний вплив на мотивацію студента, ставлення його до вивчення навчальної дисципліни, загалом до навчання, здійснює правильний вибір студентом спеціальності, вищого навчального закладу, переконання молодшої людини, атмосфера в академічній групі, стосунки «студент – викладач», сподівання отримати знання, почуття відповідальності...» [17, с. 99].

Отже, пошук шляхів формування у студентів позитивної мотивації до навчальної діяльності є актуальним завданням сучасного вищого навчального закладу щодо професійного становлення майбутніх фахівців. Із метою створення мотиваційного забезпечення вважаємо доцільним звернути увагу на можливості педагогічного впливу на студента через: організацію навчального процесу за кредитно-модульною системою; рейтингове оцінювання результатів навчальної діяльності студентів; поширення практичної

спрямованості фахової підготовки; оновлення робочих програм змістовним, пізнавальним матеріалом; спілкування викладачів і студентів на засадах співпраці; упровадження у навчальний процес інноваційних методів навчання; залучення студентів до дослідницької діяльності; створення позитивного морального й емоційного настрою у педагогічній взаємодії [9].

Кожний із цих підходів потребує обґрунтування та визначення шляхів реалізації у педагогічній практиці (вибір методів впливу на мотивацію та відповідного комплексу інструментів).

Аналіз психолого-педагогічних досліджень із формування позитивної мотивації до навчання доводить, що саме інтерес значною мірою сприяє здобуттю нових знань під час вивчення різних дисциплін професійної підготовки студентів і відіграє роль провідного мотиву пізнавальної діяльності [1]. До мотивів учіння, в основі яких лежить певний інтерес, дослідники відносять безпосередній інтерес до самого змісту предмета; інтерес, викликаний характером розумової діяльності; опосередкований інтерес до предмета, викликаний уявленням про майбутню професійну діяльність; інтерес, зумовлений процесом самої навчальної діяльності [1; 10].

У зв'язку із цим перед викладачем вищої школи стоїть важливе завдання: у процесі викладання всіляко сприяти підвищенню інтересу студентів до вибраної професії, усвідомленню професійного значення дисциплін, що суттєво впливає на рівень навчальної активності майбутніх фахівців.

Для вирішення цієї проблеми останнім часом значна увага приділяється створенню педагогічних технологій, які націлені на формування мотивації як властивості особистості. Йдеться про мотиваційну технологію – сукупність засобів, методів і форм навчання, які спрямовані на створення у навчальному процесі позитивного емоційного тла і формування рефлексії, що призводить до появи мотивації навчання і забезпечує цілеспрямований розвиток здібностей учнів.

Не претендуючи на визнання технології, вважаємо доцільним визначити умови, які сприяють мотивації навчальної діяльності студентів і є необхідними під час вивчення окремої дисципліни:

- ознайомлення студентів із метою та завданнями вивчення навчальної дисципліни, їх зв'язок із формуванням професійних компетенцій;
- оновлення змісту навчального матеріалу останніми досягненнями теорії і практики, добір змістовних, цікавих прикладів та фактів;
- вибір оптимальних форм, методів і засобів спільної навчальної діяльності викладача і студентів;
- змістовне та доцільне використання інноваційних підходів до організації аудиторних занять

(кейс-методів, ділових ігор, тренінгів, дискусій, презентацій тощо);

– упровадження демократичного стилю спілкування учасників навчального процесу та створення атмосфери співпраці, довіри і взаємоповаги;

– створення позитивного емоційного напруження під час аудиторних занять із метою активізації діяльності.

Такий підхід до викладання дисциплін спроможний реалізувати викладач, який володіє педагогічною майстерністю, має високу професійну компетентність, авторитет і повагу у студентів. Комунікативний аспект діяльності досить давно став предметом інтересу науковців і педагогів-практиків, оскільки виявлено: від стану стосунків, їхніх позитивних ознак безпосередньо залежить результат навчально-виховної роботи.

Із педагогічної практики відомо, що своє ставлення до педагога (позитивне чи негативне) студент переносить на навчальний предмет, а стиль педагогічного спілкування значною мірою впливає на активізацію його пізнавальної діяльності, зацікавленість у результатах роботи. Наші спостереження доводять, що студенти менше пропускають занять, відповідальніше ставляться до виконання самостійної роботи, частіше звертаються за консультацією до викладачів, із якими у них склалися доброзичливі й ділові стосунки. Досліджуючи проблеми педагогічного спілкування, О.М. Корніяка відзначає, що сучасний викладач має бути компетентним фахівцем із високою науковою і діловою кваліфікацією, виконавською дисципліною і водночас комунікабельною особистістю з високою культурою спілкування, умінням вести діалог, дискутувати, забезпечувати позитивний моральний та емоційний настрій у педагогічній взаємодії [12, с. 38].

Висновки. Результати проведеного дослідження уможливили такі узагальнення: одним із важливих завдань у забезпеченні якості професійної підготовки студентів-психологів є створення психолого-педагогічних умов їхнього професійного розвитку; з'ясовано, що значний вплив на професійне становлення майбутніх психологів має освітнє середовище, що розглядається як система впливів і умов, створення яких націлено на формування професійних компетенцій здобувачів вищої освіти, їх розвиток та самореалізацію. На підставі експертних оцінок стейкхолдерів, науково-педагогічних працівників, студентів представлено структуру освітнього середовища та побудовано його модель. Психолого-педагогічними чинниками професійного становлення студентів-психологів визначено психологічний супровід професійної підготовки, мотиваційне забезпечення навчальної діяльності, характер педагогічного спілкування, залучення до викладацької діяльності провідних фахівців-практиків, актуальну практичну підготовку.

Установлено велике значення психологічного супроводу як комплексу психологічних заходів, спрямованих на формування психологічної культури та професійного розвитку. З'ясовано вагомий вплив мотиваційного забезпечення на результати навчальної діяльності майбутніх фахівців. У дослідженні з'ясовано провідну роль майстерності викладача вищої школи у розвитку інтересу до вивчення дисциплін та активізації пізнавальної діяльності.

Перспективним напрямом розвитку наукової проблематики вважаємо подальше дослідження критеріїв оцінки впливу освітнього середовища на професійне становлення студентів у регіональному вимірі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альохіна Н.В. Дослідження мотивації навчання у вищому навчальному закладі. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*. 2010. Т. XII. Ч. 6. С. 7–14.
2. Братко М.В. Структура освітнього середовища вищого навчального закладу. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2015. Вип. 135. С. 67–72.
3. Виноградова В.Є. Психолого-педагогічні чинники формування та розвитку творчого мислення студентів. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія «Психологія»*. 2020. Т. 31(70). № 2. С. 26–29.
4. Габа І.М. Соціально-психологічні особливості проектування освітнього середовища ВНЗ у контексті розвивального потенціалу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2015. Вип. 128. С. 57–61.
5. Горіна О.Т. Професійне становлення майбутнього фахівця-психолога на етапі навчання. *Вісник науки та освіти*. 2022. № 6(6). С. 87–97.
6. Житник Н.В. Освітнє середовище в системі забезпечення якості освіти (регіональний аспект). *Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку* : збірник матеріалів XVIII Міжрегіональної науково-практичної конференції, 14 листопада 2019 р. Павлоград : ІМА-прес, 2019. С. 11–19.
7. Житник Н.В. Теоретичні і практичні підходи до організації особистісно-орієнтованого навчання студентів у регіональному ВНЗ. *Управління якістю освіти: досвід та інновації* : колективна монографія / за заг. ред. Л.Л. Сушенцевої, Н.В. Житник. Дніпропетровськ : ІМАпрес, 2014. 462 с.

8. Заболоцька С.І., Заміщак М.І. Психологічні чинники і умови становлення компетентного майбутнього педагога. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 1. С. 60–64.
9. Зіньковський Ю.Ф. Рейтингова оцінка знань в освіті. *Вища освіта України – Додаток 3 (т. 3). Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. 2006. С. 79–84.
10. Кириченко В., Лавринюк О. Мотивація до навчальної діяльності: аналіз сучасних теорій. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2023. № 1. С. 34–39.
11. Коқун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця : монографія. Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2012. 200 с.
12. Корніяка О.М. Педагогічна діяльність і культура педагогічного спілкування. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 1. С. 38–43.
13. Кучинова Н.М. Психологічний супровід професійної підготовки майбутніх маркетологів. *Практична психологія у сучасному вимірі : VI Міжнародна науково-практична конференція молодих учених та студентів, м. Дніпро, 9 квітня 2015 р. Дніпро : Університет Альфреда Нобеля, 2015. С. 73–75.*
14. Макаренко Н. М. Психологічні чинники розвитку креативного мислення майбутніх практичних психологів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2008. 20 с.
15. Ортинський В. Педагогіка вищої школи : підручник. Львів : Львівська політехніка, 2017. 500 с.
16. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції мислення практичного психолога : монографія. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. 295 с.
17. Скоропад І.С. Виявлення мотивації навчання студента – складова діагностики його знань. *Ефективність і нові форми діагностики рівня підготовки фахівців у ВНЗ : матеріали наук.-метод. конф. Львів : ЛКА, 2004. С. 99–103.*
18. Шевченко Н.Ф. Дослідження особливостей навчально-професійної установки в структурі професійної свідомості студентів. *Психологічний часопис. Psychological journal*. 2021. Т. 7. № 5(49). С. 17–25. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.5>
19. Шевченко Н.Ф., Кучинова Н.М. Креативна складова професійного мислення: теоретичний та практичний вимір. Павлоград : ІМА-прес, 2018. 240 с.
20. Macfarlane B. Student Performativity in Higher Education: Converting Learning as a Private Space into a Public Performance. *Higher Education Research & Development*. 2015. № 34(2). P. 338–350.
21. Feldman D.N. The development of creativity. *Handbook of Creativity/ R. Sternberg (ed.)*. Cambridge, 1999. P. 169–189.

REFERENCES

1. Alokhdina N.V. (2010) Doslidzhennia motyvatsii navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi [A study of learning motivation at a higher education institution]. *Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykhologii im. H.S. Kostiuks NAPN Ukrainy*, vol. XII, part. 6, pp. 7–14.
2. Bratko M.V. (2015) [The structure of the educational environment of a higher education institution]. *Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Serii: Pedahohichni nauky*, no. 135, pp. 67–72.
3. Vynohradova V.Ye. (2020) Psykholoho-pedahohichni chynnyky formuvannia ta rozvytku tvorchoho myslennia studentiv [Psychological and pedagogical factors of formation and development of students' creative thinking]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: psykhohohiia*, vol. 31 (70), no. 2, pp. 26–29.
4. Haba I.M. (2015) Sotsialno-psykhohohichni osoblyvosti proektuvannia osvithnoho seredovyscha VNZ u konteksti rozvyvalnoho potentsialu [Socio-psychological features of designing the educational environment of higher education institutions in the context of developmental potential]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Psykhohohichni nauky*, no. 128, pp. 57–61.
5. Horina O.T. (2022) Profesiine stanovlennia maibutnoho fakhivtsia-psykhohohi na etapi navchannia [Professional development of a future psychologist at the learning stage]. *Visnyk nauky ta osvity*, no. 6 (6), pp. 87–97.
6. Zhytnyk N.V. (2019) Osvitnie seredovyshe v systemi zabezpechennia yakosti osvity (rehionalnyi aspekt) [Educational environment in the system of education quality assurance (regional aspect)]. *Proceedings of the Sotsialno-ekonomichni problemy rehionalnoho rozvytku (November 14, 2019)*. Pavlohrad: IMA-pres, pp. 11–19.
7. Zhytnyk N.V. (2014) Teoretychni i praktychni pidkhody do orhanizatsii osobystisno-orientovanoho navchannia studentiv v rehionalnomu VNZ Upravlinnia yakistiu osvity: dosvid ta innovatsii: kolektyvna

- monohrafiia [Theoretical and practical approaches to organizing personality-oriented teaching of students in a regional HEI. Education quality management: experience and innovations: a collective monograph] / L.L. Sushentseva, N.V. Zhytnyk (ed.). Dnipropetrovsk: IMApres, 462 p.
8. Zabolotska S.I., Zamishchak M.I. (2021) Psykholohichni chynnyky i umovy stanovlennia kompetentnoho maibutnoho pedahoha [Psychological factors and conditions for developing a competent future teacher]. *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publicznego upravlinnia, psykholohii, prava*, no. 1, pp. 60–64.
 9. Zinkovskyi Yu.F. (2006) Reitynhova otsinka znan v osviti [Rating assessment of knowledge in education]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Dodatok Z (t.Z). Tematychnyi vypusk «Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru»*, pp. 79–84.
 10. Kyrychenko V., Lavryniuk O. (2023) Motyvatsiia do navchalnoi diialnosti: analiz suchasnykh teorii [Learning motivation: analysis of modern theories]. *Zhurnal sotsialnoi ta praktychnoi psykholohii*, no. 1, pp. 34–39.
 11. Kokun O.M. (2012) Psykholohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia: Monohrafiia [Psychology of professional development of a modern specialist: a monograph]. K.: DP «Inform.-analit. ahentstvo», 200 p.
 12. Korniiaka O.M. (2003) Pedahohichna diialnist i kultura pedahohichnoho spilkuvannia [Pedagogical activity and culture of academic communication]. *Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota*, no. 1, pp. 38–43.
 13. Kuchynova N.M. (2015) Psykholohichniy suprovid profesiinoy pidhotovky maibutnykh marketolohiv [Psychological follow-up of the professional training of future marketing specialists]. *Praktychna psykholohiia u suchasnomu vymiri: VI Mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiia molodykh uchenykh ta studentiv (Dnipropetrovsk, April 9, 2015)*. Dnipro: Universytet Alfreda Nobel'ia, pp. 73–75.
 14. Makarenko N.M. (2008) Psykholohichni chynnyky rozvytku kreatyvnoho myslennia maibutnykh praktychnykh psykholohiv [Psychological factors in the development of creative thinking of future practical psychologists] : (PhD Thesis), Kyiv: Natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni M.P. Drahomanova.
 15. Ortynskyi V. (2017) Pedahohika vyshchoi shkoly: pidruchnyk [Педагогіка вищої школи: підручник]. Lviv: Vyd-vo Lvivskoi politekhniki.
 16. Poviakel N.I. (2003) Profesiogenez samorehuliatcii myslennia praktychnoho psykholoha: Monohrafiia [Professional genesis of self-regulation of practical psychologist's thinking: a monograph]. Kyiv: Natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni M.P. Drahomanova, 295 p.
 17. Skoropad I.S. (2004) Vyiavlennia motyvatsii navchannia studenta – skladova diahnostyky yoho znan [Identification of student's learning motivation – a component of knowledge diagnostics]. *Efektivnist i novi formy diahnostyky rivnia pidhotovky fakhivtsiv u VNZ: Materialy nauk.-metod. konf.* Lviv: Vyd-vo Lviv, komerts. akad., pp. 99–103.
 18. Shevchenko N.F. (2021) Doslidzhennia osoblyvostei navchalno-profesiinoy ustanovky v strukturi profesiinoy svidomosti studentiv [Study of the peculiarities of educational and professional attitude in the structure of students' professional consciousness]. *Psychological journal*, vol. 7, no. 5(49), pp. 17–25. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2021.7.5>
 19. Shevchenko N.F., Kuchynova N.M. (2018) Kreatyvna skladova profesiinoho myslennia: teoretychnyi ta praktychnyi vymir [Creative component of professional thinking: theoretical and practical dimension]. Pavlohrad: TOV «IMA-pres», 240 p.
 20. Macfarlane B. (2015) Student Performativity in Higher Education: Converting Learning as a Private Space into a Public Performance. *Higher Education Research & Development*, no 34 (2), pp. 338–350.
 21. Feldman D.N. (1999) The development of creativity. *Handbook of Creativity* / R. Sternberg (ed.). Cambridge, pp. 169–189.